

Ανάπτυξη & Σχεδίαση Λογισμικού (ΗΥ420)

Έλεγχος Λογισμικού

Προβλήματα Λογισμικού

- Μια ματιά στα παλιά:
 - **Σφάλμα:**
 - Ανθρώπινο λάθος (σε προδιαγραφές, τεκμηρίωση κλπ)
 - **Ελάττωμα:**
 - «Κωδικοποίηση του σφάλματος» στο προϊόν λογισμικού
 - **Αστοχία:**
 - Απομάκρυνση από την προδιαγεγραμμένη λειτουργία του συστήματος
 - Η εμφάνιση του ελαττώματος
 - Αίτια αστοχίας:
 - Λανθασμένες ή ελλιπείς προδιαγραφές
 - Μη ρεαλιστικές προδιαγραφές
 - Ελαττώματα στη σχεδίαση συστήματος / προγράμματος και στην υλοποίηση (κώδικας)

Έλεγχος Λογισμικού

- Επιβεβαιώνει την ύπαρξη υποπτευόμενης αστοχίας ...
- ... ή μας βοηθά να προκαλέσουμε νέες αστοχίες
- Πότε είναι επιτυχής;
 - Όταν κατά τη διάρκειά του συμβαίνουν «άσχημα πράγματα»...
 - ... όταν δηλαδή μας επιβεβαιώνει ότι δεν κάναμε καλά τη δουλειά μας
 - Ανακαλύπτεται ελάττωμα ☹
 - Συμβαίνει αστοχία ως αποτέλεσμα της διαδικασίας ελέγχου ☹
 - Τελικά καλύτερα τώρα παρά αργότερα...

Έλεγχος Λογισμικού

- Αρχές:
 - Όλοι οι έλεγχοι θα πρέπει να είναι συσχετίσιμοι με τις απαιτήσεις του πελάτη
 - Οι έλεγχοι θα πρέπει να έχουν σχεδιαστεί αρκετά πριν την εφαρμογή τους
 - Σενάριο ελέγχου
 - Αναμενόμενο αποτέλεσμα
 - Ισχύει η αρχή Pareto (80/20)
 - Έλεγχος από το ειδικότερο προς το γενικότερο
 - Δεν είναι δυνατός ο εξαντλητικός έλεγχος
 - Καλό είναι ο έλεγχος να γίνεται από κάποιον «τρίτο»

Τι Συμβαίνει κατά τον Έλεγχο;

- **Αναγνώριση** σφαλμάτων:
 - Ακριβής προσδιορισμός του / των σφάλματος/ων που προκάλεσαν μια αστοχία
- **Διόρθωση / εξάλειψη** σφαλμάτων
 - Αλλαγές στο σύστημα ώστε να διορθωθούν τα ελαττώματα

Πού μπορώ να Βρω Ελαττώματα;

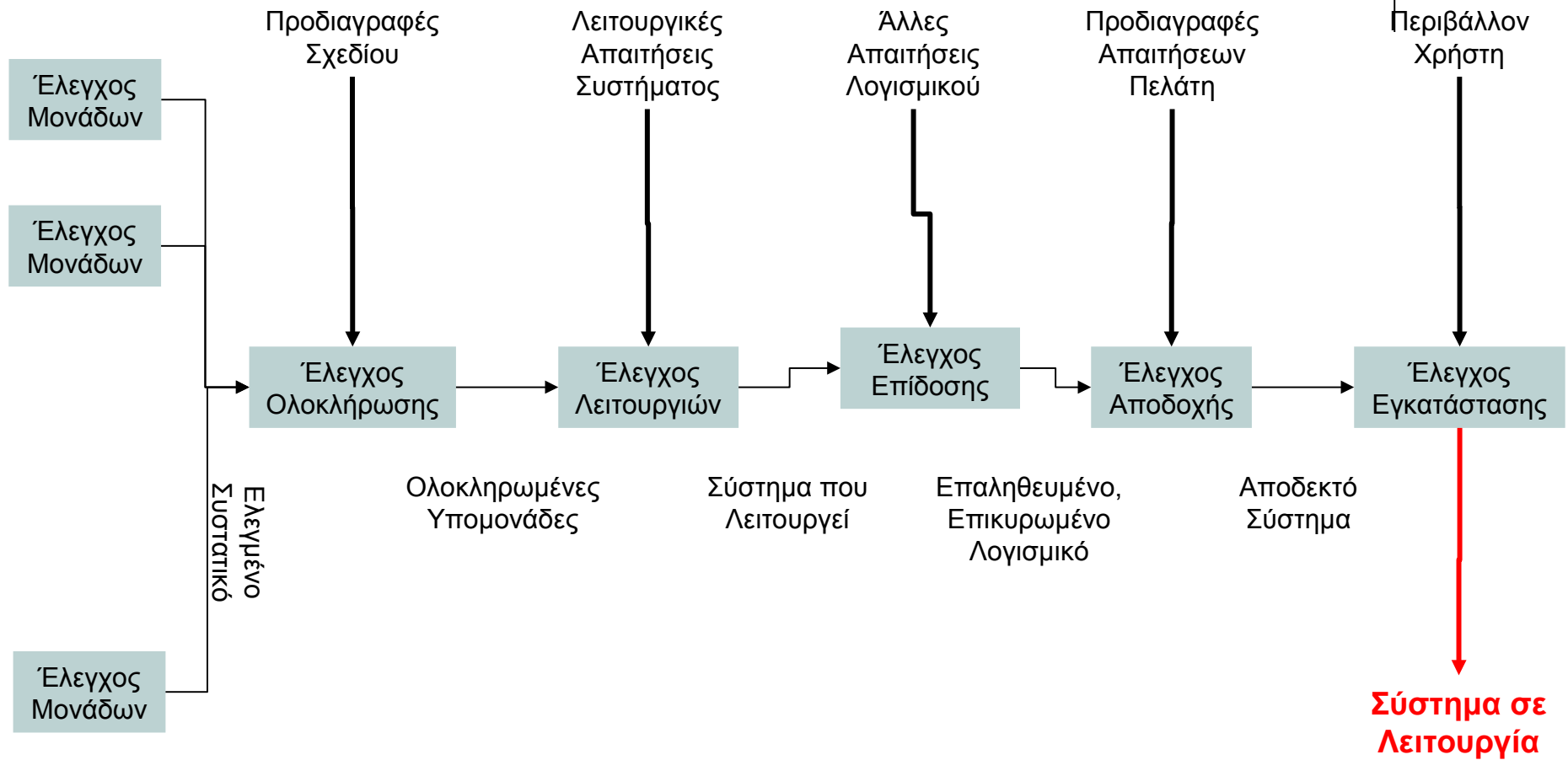
6

- Παντού!
 - Αλγόριθμοι
 - Σύνταξη
 - Σφάλματα υπολογισμού ή ακρίβειας
 - Τεκμηρίωση
 - Σφάλματα πίεσης / υπερφόρτωσης
 - Σφάλματα χωρητικότητας / ορίων
 - Σφάλματα χρονισμού / συγχρονισμού
 - Σφάλματα διεκπεραιωτικής ικανότητας
 - Σφάλματα ανάκτησης
 - Σφάλματα υλικού / λογισμικού
 - Σφάλματα προτύπων & διαδικασιών

Οργάνωση Σταδίων Ελέγχου

7

Τα «Κοινωνικά» Ζητήματα του Ελέγχου...

8

- Ποιος τον κάνει;
 - Ομάδα ανάπτυξης:
 - Μονάδων & ολοκλήρωσης
 - Ομάδα ελέγχου:
 - Υπόλοιποι έλεγχοι (έλεγχοι συστήματος)
- Τάσεις:
 - Οι άπειροι προγραμματιστές δεν έχουν τη σωστή νοοτροπία για τον έλεγχο ως μέσο ανακάλυψης λαθών
 - Κανείς δε δέχεται την ευθύνη για το σφάλμα
 - Λύση: Μη εγωιστικός προγραμματισμός (egoless programming)
 - Όλοι προσπαθούν να κάνουν τη δουλειά τους
 - Οι ελεγκτές να δείξουν ότι βρίσκουν λάθη
 - Η ομάδα ανάπτυξης να δείξει ότι δεν κάνει
 - Συχνές διενέξεις...

Πώς «Βλέπω» τα Αντικείμενα Ελέγχου;

9

- Πρόγραμμα:
 - Συνάρτηση απεικόνισης ...
 - ... από το χώρο όλων των πιθανών εισόδων ...
 - ... στο χώρο όλων των πιθανών λύσεων
 - Πλήρης έλεγχος είναι συνήθως ανέφικτος

Πώς Αντιμετωπίζω τα Αντικείμενα Ελέγχου;

10

- **Μαύρο κουτί:**
 - Ξέρουμε μόνο το interface εισόδου και παρατηρούμε την έξοδο
 - Δε γνωρίζουμε τίποτα για την εσωτερική οργάνωση
 - Δύσκολο να επιλέξουμε αντιπροσωπευτικές περιπτώσεις ελέγχου
 - Μπορούμε μόνο να μοντελοποιήσουμε καλά τον έλεγχο αλληλεπίδρασης με άλλα συστατικά
 - Αν είχαμε δυνατότητα άπειρων ελέγχων;
- **Λευκό κουτί:**
 - Γνωρίζουμε και την εσωτερική οργάνωση
 - Μπορούμε να επιλέξουμε χαρακτηριστικές περιπτώσεις ελέγχου
 - Πάντως και πάλι δύσκολο να τις ελέγξουμε όλες...
- Συνδυασμοί των δύο

Έλεγχος Μονάδων: Επανεξέταση Κώδικα

11

- Μελέτη του πηγαίου κώδικα και της τεκμηρίωσης
 - Αναζήτηση ελαττωμάτων, παραλείψεων, σφαλμάτων
 - **Ανασκόπηση** κώδικα:
 - Παρουσίαση κώδικα και τεκμηρίωσης
 - Περιήγηση στον Κώδικα
 - Συζήτηση και σχολιασμός
 - **Επιθεώρηση** κώδικα:
 - Ομάδα εξέτασης ελέγχει κώδικα και τεκμηρίωση...
 - ... με βάση έναν κατάλογο σημείων προς εξέταση

Επανεξέταση Κώδικα

- Ιδιαίτερα χρήσιμη πρακτική
 - Αποκαλύπτεται μεγάλος αριθμός προβλημάτων
 - Όμως... οι προγραμματιστές συχνά αντιδρούν
 - Δεν αισθάνονται άνετα στην ιδέα της επανεξέτασης του κώδικά τους από τρίτους
 - Πάντως θεωρείται απαραίτητη και εφαρμόζεται από τους περισσότερους μεγάλους οργανισμούς ανάπτυξης λογισμικού

Τυπική Απόδειξη Ορθότητας Κώδικα

13

- Εξονυχιστική μελέτη με δομημένο τρόπο
 - Ορθό πρόγραμμα: Υλοποιεί λειτουργίες και επεξεργάζεται/εξάγει δεδομένα με τον κατάλληλο τρόπο και παρουσιάζει κατάλληλες διασυνδέσεις με άλλα συστατικά
 - Θεώρηση προγράμματος ως **λογική ροή**
 - Π.χ. ως σύνολο ισχυρισμών και θεωρημάτων
 - Ισχυρισμοί (συνθήκες εισόδου / εξόδου κάθε συστατικού)
 - Θεωρήματα προς απόδειξη
 - Απόδειξη θεωρημάτων
 - Απόδειξη τερματισμού

Τυπική Απόδειξη

- Πλεονεκτήματα:
 - Αποκάλυψη αλγοριθμικών λαθών
 - Τυπική κατανόηση του προγράμματος
 - Αυστηρότητα
- Μειονεκτήματα:
 - Απαιτητική τεχνική σε χρόνο
 - Όχι ιδιαίτερα κατάλληλη για μεγάλα/πολύπλοκα συστατικά
 - Παράλληλη επεξεργασία;
 - Μη εντοπισμός σφαλμάτων σχεδίου, διασύνδεσης, ερμηνείας προδιαγραφών, σύνταξης/σημειολογίας γλώσσας προγραμματισμού, τεκμηρίωσης
 - Ποιος μας εγγυάται την ορθότητα της απόδειξης;

Άλλες Τεχνικές Απόδειξης

- Συμβολική εκτέλεση:
 - Προσομοιωμένη εκτέλεση κώδικα...
 - ... σύμβολα αντί μεταβλητών δεδομένων
 - Λογικό μονοπάτι εκτέλεσης \Leftrightarrow ακολουθία αλλαγών κατάστασης των συμβολικών μεταβλητών
 - Παρόμοια πλεονεκτήματα / μειονεκτήματα με τις τυπικές αποδείξεις
 - Μπορεί όμως να αυτοματοποιηθεί
 - Τουλάχιστον μερικώς
 - Δύσκολο αυτόματα συμβολικά εργαλεία να παρακολουθήσουν την εκτέλεση βρόχων

Άλλες Τεχνικές Απόδειξης

- Αυτοματοποιημένη απόδειξη θεωρημάτων
 - Δύσκολο να κατασκευαστούν εργαλεία
 - Trial and error μη αποδεκτή στρατηγική εκτός για πολύ μικρά συστατικά
 - Ανθρώπινη παρέμβαση
 - Τότε το σύστημα ουσιαστικά ελέγχει την απόδειξη που δίνεται από το χρήστη
 - Δεν είναι δυνατό να κατασκευαστεί το ιδανικό σύστημα απόδειξης θεωρημάτων για έλεγχο λογισμικού

Έλεγχος Συστατικών

- Πειράματα που δείχνουν πώς συμπεριφέρεται ο κώδικας σε δεδομένες συνθήκες
 - Αυτό που τελικά ζητά και ο πελάτης
- **Επιλογή** περιπτώσεων ελέγχου
 - Ποια δεδομένα εισόδου θα χρησιμοποιηθούν;
 - Πώς επιλέγουμε τις περιπτώσεις ελέγχου;
 - Ειδικά στην περίπτωση που ακολουθούμε προσέγγιση «λευκού» κουτιού

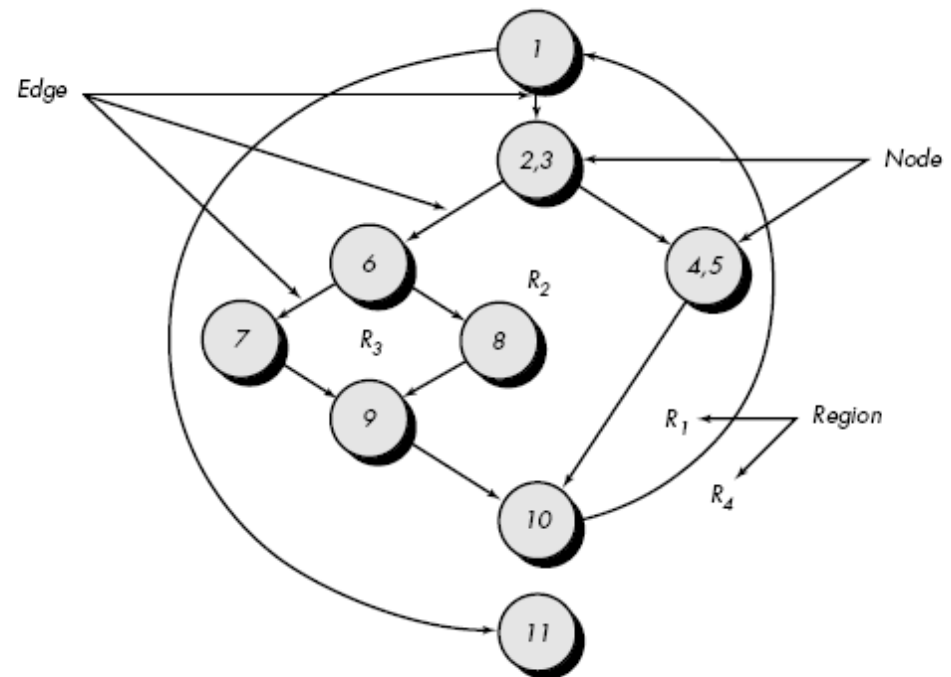
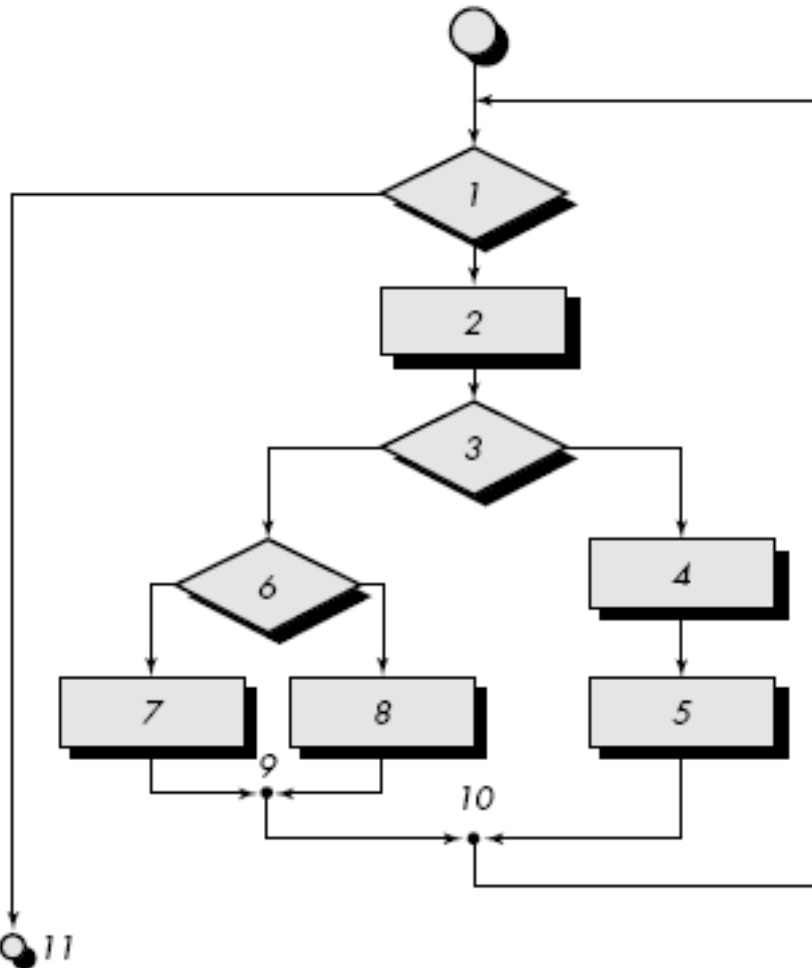
Πληρότητα Ελέγχου

- **Κάλυψη εντολών (C0)**
 - Κάθε εντολή θα πρέπει να εκτελεστεί τουλάχιστον μία φορά
- **Κάλυψη διακλαδώσεων (C1)**
 - Κάθε εντολή διακλάδωσης θα πρέπει να εκτελεστεί τουλάχιστον μία φορά προς κάθε δυνατή κατεύθυνση (απόφαση)
- **Κάλυψη μονοπατιών**
 - Κάθε διακριτό μονοπάτι εκτελείται μία τουλάχιστον φορά
 - **Διακριτό μονοπάτι:** Ένα μονοπάτι που βάζει τουλάχιστον μία νέα ακμή σε σχέση με τα προηγούμενα
 - Θυμάστε την κυκλωματική πολυπλοκότητα; (χρησιμοποιήστε τη!)
- **Τυχαίος έλεγχος**
 - Όχι και τόσο αποδοτικός, δεν προσφέρει εγγυήσεις
- **Έλεγχος στα όρια**
 - Συχνά εκεί συμβαίνουν σφάλματα

Κάλυψη Μονοπατιών: Παράδειγμα

19

• Μονοπάτια:

- 1, 11
- 1, 2,3, 6, 7, 9, 10, 1, 11
- 1, 2,3, 6, 8, 9, 10, 1, 11
- 1, 2,3, 4,5, 10, 1, 11

Παράδειγμα:

```
read hr1 min1 AmOrPm1
read hr2 min2 AmOrPm2
if (hr1 == 12)
    hr1 = 0
if (hr2 == 12)
    hr2 = 0
if (AmOrPm1 == pm)
    hr1 = hr1 + 12
if (AmOrPm2 == pm)
    hr2 = hr2 + 12
if (min2 < min1)
    min2 = min2 + 60
    hr2 = hr2 - 1
if (hr2 < hr1)
    hr2 = hr2 + 24
elapsed = min2 - min1 + 60 * (hr2 - hr1)
print elapsed
```

- Βρείτε περιπτώσεις ελέγχου για τον ακόλουθο κώδικα ώστε να επιτυγχάνεται κάλυψη C0 και C1:

C0		
Χρόνος έναρξης	Χρόνος Λήξης	Αναμενόμενο Elapsed
12:00 pm	12:40 pm	40
9:57 pm	11:40 pm	103
5:00 pm	4:00 am	660
C1		
Χρόνος έναρξης	Χρόνος Λήξης	Αναμενόμενο Elapsed
Όλα τα παραπάνω και επιπλέον...		
8:00 am	12:40 pm	280

Και Πού να Σταματήσει;

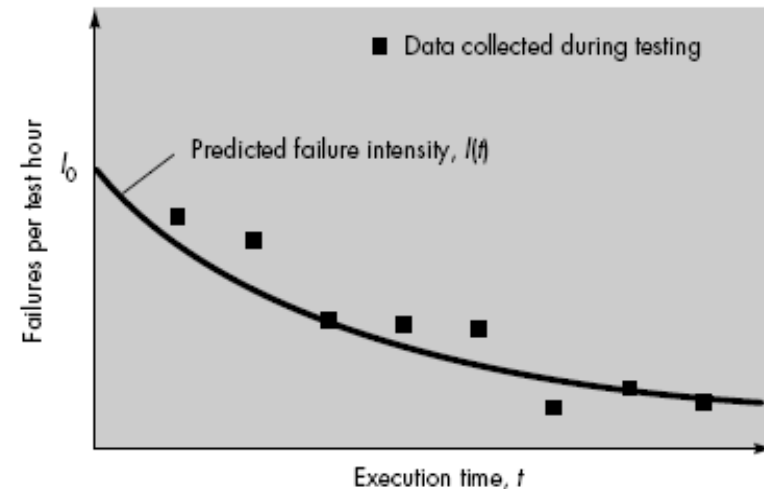
- Πότε τελειώσαμε με τον έλεγχο; Πότε δοκιμάσαμε αρκετά;
 - Ποτέ, απλά μεταφέρεις το βάσανο στον πελάτη
 - Όταν τελειώσει ο χρόνος ή τα χρήματα
- Ναι, υπάρχουν και πιο ρεαλιστικές προσεγγίσεις...

Στατιστικές Μέθοδοι

$$f(t) = (1/p) \ln(l_0 pt + 1)$$

- $f(t)$: συνολικός αριθμός προβλημάτων που αναμένεται να έχουν εντοπιστεί μετά από t χρονικές μονάδες ελέγχου
- l_0 : η αρχική «ένταση» προβλημάτων (στην αρχή του ελέγχου)
- p : Ο ρυθμός μείωσης της «έντασης» προβλημάτων

$$l(t) = l_0 / (l_0 pt + 1)$$

- $l(t)$: Στιγμιαία ένταση προβλημάτων
- Μπορώ να σταματήσω όταν η στιγμιαία ένταση προβλημάτων γίνει ικανοποιητικά μικρή

Εμφύτευση Σφαλμάτων

- Συνειδητά **εισάγονται σφάλματα** στον κώδικα
- Το **ποσοστό** των εμφυτευμένων σφαλμάτων που παραμένουν υποθέτουμε ότι είναι ίσο με το ποσοστό των εγγενών σφαλμάτων που παραμένουν
 - Είναι όμως τα εμφυτευμένα σφάλματα της ίδιας φύσης και πολυπλοκότητας;
 - Δεν ξέρουμε τι πολυπλοκότητας ή φύσης είναι τα εγγενή σφάλματα
 - Ίσως αν χρησιμοποιήσουμε ιστορική πληροφορία;

Εμφύτευση Σφαλμάτων

$$N=n \frac{S}{s}$$

- **N**: Αριθμός εγγενών σφαλμάτων
- **S**: Αριθμός εμφυτευμένων σφαλμάτων
- **n**: Αριθμός εγγενών σφαλμάτων που βρέθηκαν
- **s**: Αριθμός εμφυτευμένων σφαλμάτων που βρέθηκαν

Εμπιστοσύνη στο Λογισμικό

- **C: Βαθμός** (ποσοστό) **εμπιστοσύνης** στο λογισμικό

- Πιθανότητα το λογισμικό να μην περιέχει πάνω από R εναπομείναντα σφάλματα

$$C = \begin{cases} 1 & n > R \\ \frac{S}{S+R+1} & n \leq R \end{cases}$$

- Αν δεν έχουν βρεθεί όλα τα εμφυτευμένα σφάλματα;

$$C = \begin{cases} 1 & n > R \\ \frac{\binom{S}{s-1}}{\binom{S+R+1}{R+s}} & n \leq R \end{cases}$$

Ανεξάρτητες Ομάδες Ελέγχου

- x : Αριθμός εμφυτευμένων σφαλμάτων που εντοπίστηκαν από την ομάδα ελέγχου 1
- y : Αριθμός εμφυτευμένων σφαλμάτων που εντοπίστηκαν από την ομάδα ελέγχου 2.
- q : Αριθμός κοινών εντοπισθέντων εμφυτευμένων σφαλμάτων
 - $q \leq x, q \leq y$
- Αποτελεσματικότητα ομάδων ελέγχου:
 - $E_1 = x/N, E_2 = y/N$
 - Όμως μπορούμε να θεωρήσουμε ότι $E_1 = q/y$ και $E_2 = q/x$
- Τότε, $N = q/(E_1 * E_2)$

Έλεγχος Ολοκλήρωσης

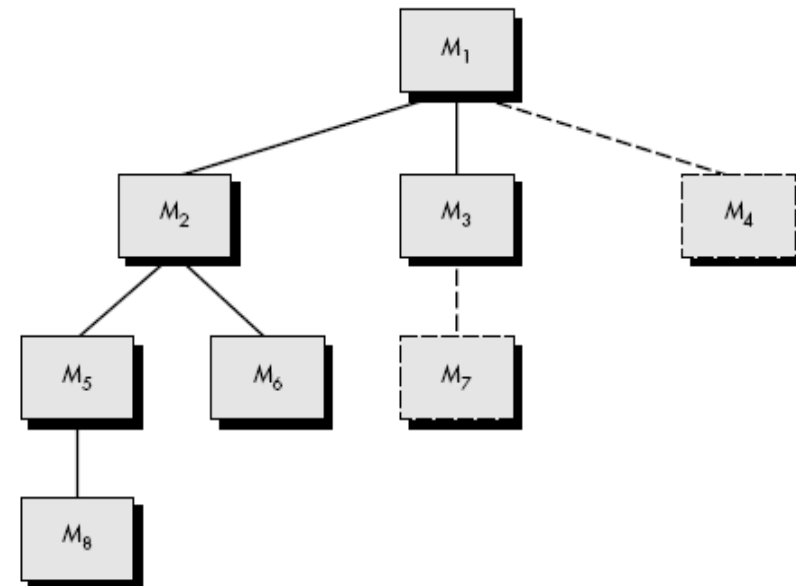
- Γιατί χρειάζεται;
- Μη αυξητική ολοκλήρωση
 - Προσέγγιση **Big-Bang**
 - Εξέταση συνολικά του προγράμματος
 - Συνήθως χάος
 - Δεν μπορούν να απομονωθούν τα αίτια των προβλημάτων
 - Ενίοτε για κάθε λάθος που διορθώνεται εμφανίζεται ένα άλλο
- **Αυξητική ολοκλήρωση**
 - Από πάνω προς τα κάτω
 - Από κάτω προς τα πάνω

Προσέγγιση από Πάνω προς τα Κάτω

28

- Από τη `main()`...
 - ... προς τα υποκείμενα τμήματα
- Κατά βάθος
 - Αρχίζουμε από ένα «ισχυρό» μονοπάτι ελέγχου
 - Ανάλογα με τη δομή του προγράμματος
 - Προσθέτουμε τμήματα
- Ή κατά πλάτος
 - Συμπληρώνουμε κάθε επίπεδο

Προσέγγιση από Πάνω προς τα Κάτω: Διαδικασία

29

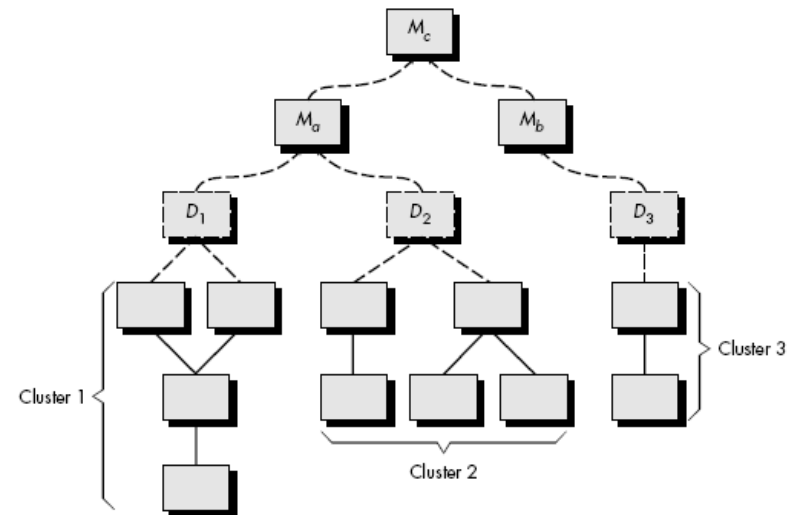
1. Βάζουμε το βασικό τμήμα ελέγχου και αντικαθιστούμε τα υπόλοιπα τμήματα με “**placebo**” (χαζά, πρακτικά άδεια τμήματα)
2. Ανάλογα με τη στρατηγική ολοκλήρωσης (κατά πλάτος ή βάθος) αντικαθιστούμε ένα “placebo” με πραγματικό τμήμα
3. Πραγματοποιούμε ελέγχους κατά την εισαγωγή κάθε τμήματος
4. Πίσω στο 2
5. **Παλινδρομικός Έλεγχος!**

Προσέγγιση από Κάτω προς τα Πάνω

30

- Ξεκινάμε από τα τμήματα στα χαμηλότερα επίπεδα της δομής του προγράμματος
- ... και πηγαίνουμε προς τα πάνω
 - Δε χρειαζόμαστε “placebo”

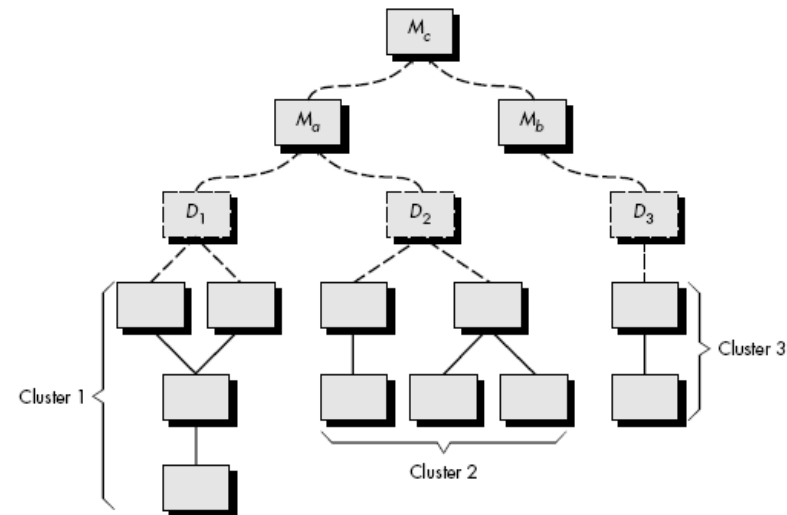

Προσέγγιση από Κάτω προς τα Πάνω: Διαδικασία

31

1. Τμήματα χαμηλού επιπέδου οργανώνονται σε «**συστάδες**» που επιτελούν συγκεκριμένο έργο
2. Εισαγωγή ενός τμήματος «**οδηγού**» που ελέγχει είσοδο και έξοδο
3. Έλεγχος συστάδας
4. Αφαίρεση οδηγού, εισαγωγή παραπάνω συστάδων

Παλινδρομικός Έλεγχος

- Με την εισαγωγή κάθε τμήματος το λογισμικό αλλάζει
- Αντίστοιχα, αλλαγές με τη διόρθωση σφαλμάτων
- **Πιθανά προβλήματα** σε τμήματα που πριν δούλευαν σωστά
- **Παλινδρομικός έλεγχος:**
 - **Επανάληψη**, σε κάθε βήμα, ενός **υποσυνόλου** των **ελέγχων** που έχουν ήδη πραγματοποιηθεί
 - Άσκηση ισορροπίας μεταξύ πλήθους ελέγχων που επανεκτελούνται και αποδοτικότητας.